

Rangaistuksen tuomitseminen ja syytteen nostaminen vanhentuneesta rikoksesta

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Keski-Suomen kärjäoikeus oli 18.1.2021 asiassa R 20/2751 antamallaan tuomiolla nro 21/102195 tuominut vastaajan huumausainerikoksen ohella 13.9.2018 tehdystä huumausaineen käyttörikoksesta, jota koskeva haaste oli annettu tiedoksi vastaajalle 19.11.2020 syyteoikeuden jo vanhennuttua. Syyteoikeus oli ollut mainituilta osin vanhentunut jo asian tullessa kärjäoikeudessa vireille 24.9.2020.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Keski-Suomen kärjäoikeuden kärjätuomari on antanut menettelystään selvityksen ja Keski-Suomen kärjäoikeuden laamanni lausunnon.

Selvityksensä asiassa ovat lisäksi antaneet syyttäjänä asiassa toiminut Länsi-Suomen syyttäjäalueen aluesyyttäjä ja Länsi-Suomen syyttäjäalueen apulaispäällikkö. Apulaisvaltakunnan-syyttäjä on antanut asiasta lausuntonsa.

RATKAISU

1 Käräjätuomarin menettelyn arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n mukaan syyteoikeus rikoksesta vanhentuu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus rikoksesta on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakkoa. Rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä huumausaineen käyttörikoksesta säädetty rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt, että huumausaineen käyttörikosta koskeva syytekohta oli ollut vanhentunut ja että se oli jäänyt häneltä huomaamatta. Käräjätuomari on kertonut yrittävänsä aina tarkistaa vanhentumiset istuntoa edeltävänä päivänä, ja tässäkin tapauksessa hän oli tehnyt tarkistusmerkinnän, mutta ilmeisesti vuoden vaihtuminen oli kuitenkin aiheuttanut ajatusvirheen. Hän oli havainnut vanhentumisen siinä vaiheessa, kun hän oli tarkistanut tuomiolauselmaa, mutta tällöin aika tyytymättömyyden ilmoittamiselle oli jo kulunut. Käräjätuomari oli pyytänyt tuomion purkamista korkeimmalta oikeudelta 28.1.2021 päivätyllä hakemuksella.

Korkein oikeus on 4.11.2021 antamallaan päätöksellä nro 1680 (H2020/11) purkanut käräjäoikeuden tuomion siltä osin kuin vastaajan syyksi oli luettu 13.9.2018 tehty huumausaineen käyttörikos sekä vastaajalle tuomitun yhteisen rangaistuksen ja päihdetutkimusten korvausvelvollisuuden osalta. Se on hylännyt syytteen huumausaineen käyttörikoksesta ja vaatimuksen päihdetutkimuskustannusten korvaamisesta. Korkein oikeus on todennut, että käräjäoikeuden tuomion perusteella huumausaineen käyttörikoksen vaikutus tuomittuun yhteiseen 80 päiväsakon rangaistukseen on ollut 5 päiväsakkoa. Korkein oikeus on oikaissut tuomiota vastaajalle tuomitun sakon yhteismäärän osalta siten, että vastaaja on tuomittu 75 päiväsakkoon.

Keski-Suomen käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut kyseessä olleen inhimillinen virhe, josta käräjätuomari on asian ratkaisseena tuomarina vastuussa. Virheen havaittuaan käräjätuomari oli ryhtynyt asianmukaisiin toimiin virheen oikaisemiseksi. Lausunnossaan laamanni on tuonut esiin, että käräjäoikeuden henkilöstö oli jo pidemmän aikaa ollut erityisen kuormittunut useammastakin syystä, joista merkittävin oli henkilöressurssien vähäisyys. Kuormitusta oli lisännyt käräjäoikeuden siirtyminen vakavien sisäilmaongelmien johdosta vakinaisista tiloista väistötiloihin, mistä oli aiheutunut koko henkilöstölle ylimääräistä työtä ja stressiä.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraikaisuuden tekemiseen.

Käsiteltävänä olevassa asiassa syyteoikeus oli ollut vanhentunut jo asian tullessa vireille käräjäoikeudessa. Käräjätuomari ei ole havainnut syyteoikeuden vanhentumista saadessaan asian käsiteltäväkseen, antaessaan haasteen, johtaessaan prosessia pääkäsittelyssä tai antaessaan tuomiota. Prosessissa oli näin ollen useita vaiheita, joissa käräjätuomarin olisi tullut kiinnittää huomiota siihen, ettei syyteoikeudeltaan vanhentunutta rikosta voida käsitellä, saati siitä tuomita.

Kyseisenlainen virhe voi vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Käräjätuomarin virheellisestä menettelystä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia. Vanhentuneessa syytekohtassa on ollut kyse kolmen vastaajan rikoskokonaisuuden yksittäisestä syytekohtasta. Vastaajaa oli syytetty huumausaineen käyttörikoksen ohella huumausainerikoksesta, jonka syyteoikeus ei ollut vanhentunut, joten pääkäsittelyn järjestäminen myös kyseisen vastaajan osalta on ollut asiakokonaisuudessa tarpeellista. Syyteoikeuden vanhentuminen ei ole myöskään ollut seurausta käräjätuomarin omasta menettelystä. Tapahtunut virhe on korjaantunut käräjätuomarin haettua korkeimmalta oikeudelta tuomion purkua.

Kun käräjätuomarin menettely lähtökohtaisesti vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen asiassa on hänen menettelyään tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta esitutkintaa.

2 Syyttäjän menettelyn arviointi

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 9 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan syyttäjän on nostettava syyte epäilystä rikoksesta, jos hän katsoo, että 1) se on laissa säädetty rangaistavaksi, 2) sen syyteoikeus ei ole vanhentunut, ja 3) on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Luvun 6 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan syyttäjän on tehtävä päätös syyttämättä jättämisestä, jos syytteen nostamiselle 6 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset eivät täyty.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Aluesyyttäjän selvityksen mukaan esitutkintapöytäkirja toimitettiin poliisilta syyttäjälle 25.11.2019. Aluesyyttäjä on nostanut syytteen asiassa 24.9.2020. Hän on todennut, että vaikka hän oli parhaan kykynsä mukaan pyrkinyt valvomaan hoitamiensa lukuisten rikosasioiden rikoslain 8 lukuun perustuvia määräaikoja ja vaikka asiassa oli syyteoikeuden vanhentumisen läheisyydessä syntynyt valtakunnansyyttäjän ohjeen [VKS:2016:4](#) mukainen kiireellisyysperuste ja velvoite asettaa vanhentumisuhan alla oleva asia etusijalle muihin tehtäviin nähden, oli hän kuitenkin epähuomiossa toiminut siten, että kyseessä olevan rikoksen syyteoikeus oli ollut jo vanhentunut hänen nostaessaan asiassa syytteen. Aluesyyttäjä on tuonut selvityksessään lisäksi esiin, että asiassa syyteharkintaan kulunut aika oli alittanut valtakunnansyyttäjän ohjeessa [VKS:2013:3](#) tavoitteeksi asetetun vuoden enimmäiskäsittelyajan ja että syyteharkintaa oli viivytännyt 11.6.2020–15.7.2020 vireillä ollut lisätutkintapyyntö.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on lausunnossaan todennut, että syyteoikeuden vanhentumista koskeva rikoslain 8 luku sisältää syyttäjän tehtävässä huomioon otettavia määräaikoja koskevia säännöksiä. Laissa säädettyjen määräaikojen noudattaminen on asiaa käsittelevän virkamiehen virkavelvollisuus. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut, että syyteharkinnan tehnyt ja vanhentuneesta rikoksesta syytteen nostanut aluesyyttäjä oli menetellyt huolimattomasti. Yhdyn apulaisvaltakunnansyyttäjän arvioon.

Rangaistuksen vaatiminen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on syyttäjän tehtävien ydinalueelle kuuluva ja vastaajan oikeusturvaa olennaisesti vaarantava, luonteeltaan vakava virhe. Syyteoikeudesta ja syyttämisen edellytyksistä varmistuminen on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 ja 6 a §:stä ilmenevän mukaisesti ensisijassa syyttäjän velvollisuus ([KKO 2020:78](#), kohta 24).

Rikoksen syyteoikeuden vanhentumiseen ei ole asiassa liittynyt oikeudellista tulkinnanvaraisuutta, ja se olisi ollut vaivatta havaittavissa. Asia oli saatettu syyteharkintaan lähes vuosi ennen syyteoikeuden vanhentumista ja vielä aluesyyttäjän selvityksessään mainitseman lisätutkinnan valmistumisen jälkeenkin syyteoikeuden vanhentumiseen on ollut aikaa noin kaksi kuukautta.

Aluesyyttäjä ei missään vaiheessa ole havainnut syyteoikeuden vanhentumista eikä siten valittanut käräjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen.

Toisaalta aluesyyttäjän menettelyn vähäisyyttä puoltaa se, että kyse on ollut useamman vastaajan rikoskokonaisuuden yksittäisestä syytekohtasta. Vastaja oli syytetty huumausaineen käyttörikoksen ohella huumausainerikoksesta, jonka syyteoikeus ei ollut vanhentunut, joten pääkäsittelyn järjestäminen myös kyseisen vastaajan osalta on ollut asiakokonaisuudessa tarpeellista. Virheestä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia, ja virhe on korjaantunut korkeimman oikeuden purettua tuomion. Näin ollen asiassa on myös aluesyyttäjän menettelyä tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Keski-Suomen käräjäoikeuden käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan käräjätuomarina vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta teosta.

Syyttäjälaitoksen Länsi-Suomen syyttäjäalueen aluesyyttäjä ei ole suorittanut asian syyteharjintaa riittävällä joutuisuudella ottaen huomioon siihen sisältyneen epäillyn rikoksen uhkaamassa ollut syyteoikeuden vanhentuminen ja on menetellyt lainvastaisesti laiminlyödessään varmistua syyteoikeuden edellytyksistä nostamalla syytteen ja vaatiessaan vastaajalle rangaistusta vanhentuneesta rikoksesta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille ja aluesyyttäjälle huomautuksen.

Lähetän päätökseni tiedoksi Vaasan hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki